

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента МІРОШНИЧЕНКО Ганни Володимирівни на дисертацію **Ус Тетяни Іванівни «Розвиток підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)»**, представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

1. Актуальність обраної теми

Актуальність дослідження Т. І. Ус, присвяченого розвитку підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні, зумовлена кількома факторами: реформою системи підготовки наукових кадрів, комп'ютеризацією редакційно-видавничих процесів та змінами в структурі виробничого процесу, принциповим оновленням професійних обов'язків сучасного редактора. У ході дослідження виявлено суперечність між зростаючою потребою суспільства у спеціалістах нового типу і необхідністю ефективного вдосконалення їхньої фахової підготовки. Ґрунтовний аналіз сучасних вітчизняних досліджень засвідчив відсутність спеціальних узагальнюючих праць, у яких би цілісно вивчалася аналізована проблема в історичному контексті. Незважаючи на значний інтерес науковців до питань професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування, проблема розвитку професійної підготовки фахівців цієї галузі залишається майже недослідженою.

Отже, актуальність проблеми, наявність суперечності визначили вибір теми дисертаційного дослідження Т. І. Ус – «Розвиток підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)».

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів дослідження Т. І. Ус сприяло застосування відповідного наукового інструментарію, який складається із вдало підібраних автором методів наукового пізнання: пошуково-бібліографічного, загальнонаукового, порівняльно-аналітичного, хронологічно-системного і періодизації, структурного, історичного аналізу, теоретичного узагальнення і прогнозування.

У дисертації Т. І. Ус викладено методику проведення дослідження, яка уможливила здійснення глибокого теоретичного аналізу й узагальнення

наукових положень за темою дисертації; проаналізовано періоди, тенденції підготовки фахівців з видавничої справи та редагування.

Дисертація базується на багатій джерельній базі. Автором здійснений ґрунтовний аналіз 385 літературних джерел, з яких 50 – нові архівні матеріали. Таким чином, досліджувана проблема характеризується з точки зору різних галузей науки, що створює передумови саме для системного висвітлення теми. Підвищенню ступеня обґрунтованості отриманих результатів сприяло використання у процесі дослідження різноманітних робіт вітчизняних авторів – дисертаційних досліджень, авторефератів, монографій, публікацій у періодичних виданнях, матеріалів наукових конференцій. Цінним джерелом для розкриття досліджуваної проблеми стали періодичні видання, у яких висвітлювалися проблеми підготовки фахівців із видавничої справи та редагування («Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис», «Технологія і техніка друкарства», «Редактор і видавець: науково-практичний збірник», «Вісник Київського Національного Університету ім. Т.Г. Шевченка», «Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», «Поліграфія і видавнича справа», «Друкарство» тощо).

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Структура роботи підпорядкована реалізації основних завдань дослідження.

У першому розділі дисертації здійснено системний огляд наукової літератури за темою дослідження; розглянуто передумови розвитку підготовки фахівців із видавничої справи та редагування, окреслено й уточнено зміст понятійно-категорійного апарату дослідження; зазначено, що збільшення кількості засобів масової комунікації в Україні зумовлює необхідність удосконалення підготовки фахівців друкованих та електронних ЗМІ.

У другому розділі визначено методика дослідження, сформульовано гіпотезу; розглянуто становлення основ професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні; діяльність кафедр видавничої справи та редагування; висвітлено роль навчально-методичної літератури у забезпеченні навчального процесу; визначено періоди розвитку підготовки фахівців із видавничої справи та редагування з опертям на аналіз історичних, соціально-економічних, національних змін, що позначилися на системі вищої освіти. Зазначено, що виклики сучасності вимагають орієнтації вищої школи на всебічний розвиток особистості фахівця в процесі його підготовки. Завдання фахівця інформаційної епохи – розвивати критичне мислення, вміння аналізувати й добирати особистісно значущу інформацію, структурувати, узагальнювати й свідомо використовувати медіапродукти.

У третьому розділі проаналізовано новітній період функціонування вітчизняної системи підготовки кадрів для видавничої справи, який свідчить, що її розвиток відбувається не тільки у контексті трансформації та реформування освіти в Україні, а й у відповідності до світових тенденцій і стандартів. Виявлено позитивні та негативні тенденції професійної

підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в Україні. Серед негативних тенденцій: адміністративно-наказовий метод керівництва; ідейно-політичний тиск на працівників освіти, затеоретизованість та заідеологізованість навчально-виховного процесу у навчальних закладах; недостатність матеріально-технічної бази, обмеженість забезпечення науково-методичною і спеціальною літературою; часта зміна навчальних планів і програм; невиправдане зменшення кількості годин практичної підготовки. Серед позитивних тенденцій: інтеграція освіти і науки; запровадження в навчальні плани підготовки фахівців нових форм навчальних занять із загальнонаукових та фундаментальних дисциплін та оновлення програм проходження навчальної та виробничої практики; уніфікація й модернізація змісту професійної підготовки; організація самостійної роботи студентів та залучення випускників ВНЗ до спільної з викладачами науково-дослідної роботи; виникнення наукових шкіл редагування; акцентовано увагу на ролі у підготовці фахівців з видавничої справи та редагування інформаційних технологій, що створюють необмежені можливості для накопичення індивідуального досвіду майбутнього спеціаліста.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у тому, що в ньому *вперше*:

– здійснено, посилаючись на історичні, архівні та педагогічні джерела, аналіз теорії і практики професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні у визначених хронологічних межах;

– виокремлено й науково обґрунтовано періоди розвитку підготовки фахівців із видавничої справи та редагування, яка здійснювалася: в I періоді (1967–1997 рр.) – у межах галузі «Філологія» (спеціалізація «Журналістика»); в II періоді (1997–2007 рр.) – у межах галузі «Журналістика» (спеціалізація «Видавнича справа та редагування»); в III періоді (2007 р. – до цього часу) така підготовка здійснюється в межах галузі «Соціальні комунікації» (спеціалізація «Теорія та історія видавничої справи та редагування»);

– розширено джерелознавче поле досліджуваної теми, завдяки чому в науковий обіг уведено 50 архівних документів, які дали змогу поглибити й конкретизувати відомості про розвиток професійної підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні;

– удосконалено понятійно-категорійний апарат дослідження, зокрема уточнено дефініції та розширено зміст понять «редагування», «літературне редагування», «журналістика», «соціальні комунікації»;

дістали подальшого розвитку:

– зміст і форми організації підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в частині інноваційного оновлення навчальних програм підготовки фахівців із видавничої справи та редагування;

– інноваційні педагогічні технології в навчальному процесі ВНЗ, що здійснюють підготовку кадрів для видавничої справи (інформаційні технології, інтерактивні технології навчання, дистанційне навчання).

4. Значущість результатів дослідження науки й практики та можливі шляхи їх використання

Історико-педагогічний аналіз розвитку професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування у вищих навчальних закладах дав змогу визначити перспективні шляхи її подальшого здійснення. Сутність їх полягає в тому, що потрібно вивчати, узагальнювати позитивні надбання вищої школи України минулого; провідні ідеї національного досвіду підготовки фахівців можуть використовуватись у сучасних умовах реформування освітньої галузі на теоретичному та практичному рівнях.

Науково обґрунтовані результати проведеного дослідження дають підстави запропонувати рекомендації щодо оптимізації вітчизняної системи підготовки фахівців із видавничої справи та редагування на таких рівнях:

– *законодавчому* (удосконалення нормативно-правової бази, спрямованої на покращення теоретичної та практичної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування);

– *організаційно-методичному* (розширення спектра освітніх напрямів і спеціальностей підготовки бакалаврів, спеціалістів і магістрів, входження до європейського та світового освітнього і наукового простору, сприйняття й успішна реалізація ідей Болонської декларації);

– *практичному* (впровадження в зміст і форми навчальної діяльності інноваційних підходів та освітніх технологій; органічне поєднання в навчальній, науковій і виховній діяльності кращих національних традицій і базових принципів світових освітніх систем: навчання впродовж усього життя; інноватизація, інформатизація навчання і наукової діяльності, запровадження компетентнісного підходу до організації навчання).

Теоретичні положення й висновки, що містяться в дисертації, можуть бути використані в процесі наукових досліджень теорії та історії видавничої справи та редагування, а також у галузі соціальних комунікацій; як теоретичний матеріал для написання підручників, посібників, фахової навчально-методичної літератури, спецкурсів, підготовки навчальних програм, лекцій, семінарів тощо.

5. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення дисертації Т. І. Ус достатньо повно висвітлені в дванадцяти одноосібних публікаціях, з яких шість статей опубліковані у наукових фахових виданнях України, одна – у зарубіжному виданні, п'ять – у збірниках матеріалів конференцій.

6. Оцінка змісту й оформлення дисертації та автореферату

Дисертація та автореферат Т. І. Ус написані грамотно й оформлені

згідно з вимогами пунктів 9, 11, 12 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”. Стиль викладу в них матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для їх сприйняття.

Зміст автореферату повністю ідентичний основним положенням дисертації. У авторефераті основні положення дисертації викладені повно й докладно. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації.

7. Зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи позитивне та високий рівень виконання роботи Т. І. Ус в цілому, дозвольте висловити ряд зауважень та побажань.

1. У першому розділі дисертаційного дослідження автор удосконалює понятійно-категорійний апарат дослідження, розширюючи зміст понять «редагування», «літературне редагування», «журналістика», «соціальні комунікації». Але у тексті дисертації неодноразово зустрічається поняття «едітологія», яке залишається без пояснень. На нашу думку, дисертантка могла би приділити увагу особливостям використання цього терміну.

2. У третьому розділі, на нашу думку, зважаючи на представлений матеріал, п. 3.1. «Трансформація змісту і форм професійної підготовки фахівців з видавничої справи та редагування під впливом інформатизації суспільства (2007–2014 рр.)» варто було б розділити на три частини, де перша була б присвячена формам, друга – змісту, а третя – аналізу підручників і програм. Це дозволило би систематизувати і більш вдало презентувати велику кількість дуже актуальної інформації.

3. Також у третьому розділі, на нашу думку, з огляду на назву п. 3.2. «Обґрунтування можливості використання історичного досвіду підготовки фахівців з видавничої справи та редагування в сучасних умовах», варто було б представити не тільки перелік професійних знань і умінь сучасного редактора, а й методичні розробки або приклади навчальних програм дисциплін чи спецкурсів з елементами використання історичного досвіду підготовки фахівців з видавничої справи та редагування.

4. Дисертантка інколи відходить від наукової мови, використовуючи публіцистичну лексику (*тамтешні науковці, виши* тощо).

5. Вважаємо, що в дисертації варто було б окреслити роль і значення прийняття Закону України «Про вищу освіту» (в новій редакції) для підготовки фахівців видавничої справи та редагування.

Маємо також зазначити, що вказані зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи.

8. Загальний висновок

Висловлені зауваження не знижують наукової цінності проведеного дослідження. Вважаємо, що дисертаційна робота Ус Тетяни Іванівни виконана на актуальну тему «Розвиток підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)», є самостійним, завершеним дослідженням, яке характеризується науковою новизною і практичною значущістю.

Ураховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і вірогідність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Ус Тетяни Іванівни «Розвиток підготовки фахівців із видавничої справи та редагування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» відповідає пунктам 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри російської філології
Київського національного
лінгвістичного університету

4 вересня 2015 р.

04.09.2015р.